

Poglavlje 6

Rad s vebom

U ovom poglavlju

Kako funkcioniše veb

Upoznavanje s okruženjem IE

Pretraživanje veba

Pregledanje istorije pretraživanja

Čuvanje i organizovanje omiljenih veb lokacija

Izrada sopstvenog veb sadržaja

Čitač veba (engl. *web browser*) jeste program za kretanje po veb stranim, ali i za pretraživanje informacija i slika. Većina čitača, kao što su Internet Explorer (IE) i Mozilla Firefox, dostupni su besplatno. U Macintosh računare, uz operativni sistem instalira se veb čitač Safari.

U ovom poglavlju otkrićete prednosti i mane korišćenja veba. Upoznaćete se s Internet Explorerom, podrazumevanim čitačem u Windowsu 8. Saznaćete kako da krstarite vebom, posetite određene adrese, sačuvate omiljene i koristite bezbedne lokacije. Otkrićete i kako se veb sadržaj pravi i objavljuje.

Kako funkcioniše veb

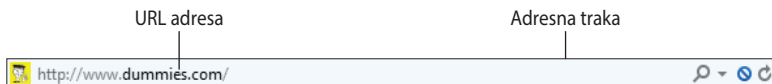
Prvo, da razjasnimo par termina. *Veb* je deo interneta; to je sistem međusobno povezanih strana s informacijama smeštenim na javno dostupnim serverima. *Veb strana* je dokument koji se pravi na programskom jeziku za označavanje hiperteksta (engl. *Hypertext Markup Language, HTML*). Ona se čuva na *veb serveru* negde na internetu i ima svoju adresu, tzv. *jedinstvenu adresu veb lokacije* ili *URL adresu* (engl. *Uniform Resource Locator, URL*) preko koje pristupate veb strani. (Detalje o URL adresama pronaći ćete u sledećem odeljku.)

Skup povezanih veb strana – recimo, svih strana na veb lokaciji neke kompanije – zove se *veb lokacija (veb-sajt)*.

Veb čitač je softver za prikazivanje veb strana na računaru. Internet Explorer je čitač koji se besplatno instalira uz Windows. Njega ćete podrobnije upoznati u ovom poglavlju.

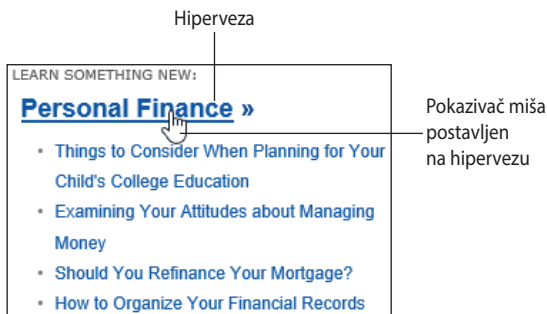
Određenu veb stranu možete prikazati tako što ćete upisati njenu URL adresu u veb čitač. Pretpostavimo da znate URL adresu veb strane koju hoćete da pregledate. Možda ste adresu videli u nekom časopisu ili na bilbordu, ili vam ju je prijatelj poslao. Unesite URL adresu u adresnu traku veb čitača i pritisnite Enter. Čitač pronalazi veb stranu na internetu i prikazuje vam je (slika 6-1).

Slika 6-1:
Upišite URL adresu u veb čitač da biste prikazali veb stranu.

Drugi način da pristupite veb strani jeste da pratite *hipervezu* (engl. *hyperlink*), tj. vezu koja vodi do druge veb strane i koja se pritiska mišem. Hiperveza može biti u vidu teksta ili slike. Kada pokazivač miša postavite iznad hiperveze, on se pretvara u šaku čime ukazuje na to da je iznad veze koja se može pritisnuti (slika 6-2). Tekstualne veze su ponekad podvučene ili ispisane drugačijom bojom od ostatka teksta kako bi bile uočljivije. Možete pritisnuti vezu na jednoj strani da biste se prebacili na drugu a potom pritisnuti vezu na *toj* strani koja vas opet prebacuje na neku drugu itd. – tako se pritiskajući veze krećete po vebu.

Slika 6-2:
Pokazivač miša pretvara se u šaku kada ga postavite na hipervezu.

Veb adrese

Veb adresa izgleda nešto poput ovoga:

`http://www.dummies.com/Section/Store.id-321213.html`

Evo šta svaki segment znači:

- ✓ **http** je skraćenica za HyperText Transfer Protocol. To je standard koji reguliše način na koji se prenosi veb sadržaj.
- ✓ **www** je skraćenica za World Wide Web. To znači da vam na serveru kojem ćete pristupiti treba odeljak s veb sadržajem. Ovo se ponekad zove *poddomen* (engl. *subdomain*).
- ✓ **dummies.com** je *ime domena* (engl. *domain name*). To je ime veb-sajta koji posećujete.
- ✓ Sve što sledi posle imena domena jeste putanja na serveru do sadržaja koji vam treba. Recimo, **Store.id-321213.html** je datoteka s traženim sadržajem a **Section** je omotnica u kojoj je ta datoteka smeštena.
- ✓ Kose crte (/) u adresi su separatori.

Slika 6-3 rezimira sve navedeno.

Poslednji segment imena domena (deo posle poslednje tačke, npr. com u dummies.com) zove se *domen najvišeg nivoa* (engl. *top-level domain*). Broj domena najvišeg nivoa ograničen je, i svaki ima posebno značenje koje opisuje vrstu domena. Recimo, com je skraćenica od „commercial“ (komercijalna veb lokacija). U tabeli 6-1 navedeni su najčešći domeni najvišeg nivoa. Na osnovu te informacije odmah možete znate koju vrstu veb lokacije predstavlja određeno ime domena.

Imena domena su verzije veb adresa prijemčive ljudima. Lako se pamte i razumeju. Ali, iza scene, imena domena imaju i drugo lice: numeričko. Svako ime domena ima ekvivalentnu adresu internet protokola (IP adresu).

Širom interneta specijalni serveri prevode imena domena u IP adrese. To su *serveri imena domena* (engl. *Domain Name Server, DNS*), tj. DNS serveri. Kad vaš veb čitač preko interneta pošalje zahtev za stranu koju ste tražili, DNS server preuzima taj zahtev i traži IP adresu imena tog domena u ogromnoj bazi podataka. Pomoću IP adrese on usmerava zahtev serveru koji sadrži tražene informacije.

Postoje dve vrste IP adresa: IP verzija 4 (Ipv4) i IP verzija 6 (Ipv6). Na internetu se trenutno koriste samo Ipv4 adrese ali u nekom trenutku u budućnosti preći će se na Ipv6 adrese, noviji tip adresiranja s većim brojem mogućih adresa.

Tabela 6-1 Domeni najvišeg nivoa

<i>Domen</i>	<i>Tip</i>	<i>Tip veb lokacije</i>
com	Komercijalni	Privredna preduzeća
net	U vezi s mrežom	Komercijalne lokacije koje se bave umrežavanjem na samom internetu
org	Organizacije	Neprofitne organizacije
mil	Vojni	Vojska
gov	Vlada	Vlada
edu	Obrazovanje	Obrazovne ustanove svih nivoa
uk	Ujedinjeno Kraljevstvo	Lokacije u Ujedinjenom Kraljevstvu
ca	Kanada	Lokacije u Kanadi
rs	Srbija	Lokacije u Republici Srbiji
Oznake drugih zemalja (veliki broj)	Zavisno od zemlje	Lokacije u zemlji predstavljenoj oznakom

Ipv4 adresa sastoji se od četiri broja, od kojih je svaki u opsegu od 0 do 255, razdvojena tačkama. Na primer:

```
203.55.28.4
```

Ipv6 adresa se sastoji od šest brojeva u heksadecimalnom sistemu (s osnovom 16), razdvojenih dvotačkama. Evo primera:

```
2001:0:9d38:6abd:287e:1e9c:9d23:4e72
```

Verovatno vam nikad neće zatrebati neko dodatno objašnjenje – pa čak ni ovoliko nećete morati da znate – o IP adresama osim ako vas zadesi nesreća da morate rešiti problem s mrežom ili razgovarati s osobljem iz tehničke podrške svog davaoca internet usluga. (Zapravo, obe ove situacije nam se često dešavaju, pa ste, eto, sad pripremljeni za takve prilike.)

Okruženje Internet Explorera

U Windows 8 ugrađene su dve verzije Internet Explorera (IE). Jednom se pristupa preko početnog ekrana i on ima okruženje slično onom na tabletu; drugom se pristupa s radne površine i on ima okruženje kao standardna aplikacija koja se otvara s radne površine. Evo po čemu se razlikuju:

- ✓ **IE za radnu površinu:** Ova verzija je veoma slična ostalim aplikacijama s radne površine. Ima adresnu traku na vrhu prozora i dugmad za pristupanje omiljenim lokacijama i alatima (slika 6-4).
- ✓ **IE za početni ekran:** Osmišljena po uzoru na aplikacije Windowsa 8 (slika 6-5), ova verzija ima nekoliko dugmadi i polje za unos adrese na dnu ekrana.

Slika 6-4:
Veb strana
otvorena
u Internet
Exploreru s radne
površine.

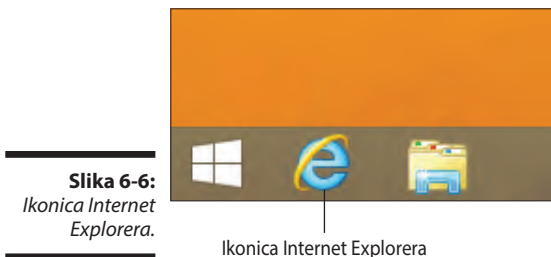

Slika 6-5:
Veb strana
otvorena
u Internet
Exploreru s
početnog ekrana.

U ovom poglavlju, u svim primerima i koracima koristi se verzija za radnu površinu. Dobro je znati da postoji i verzija za početni ekran i to iz tri razloga. Prvo, ako je slučajno otvorite, znaćete šta se dešava i nećete se uspaničiti. Drugo, ukoliko imate uređaj s ekranom osjetljivim na dodir, možda će vam biti zgodnija verzija za početni ekran. Treće, ako koristite tablet s Windowsom, biće vam dostupna samo verzija za početni ekran jer na tabletima nema radne površine.

Verziju IE za radnu površinu otvarate tako što pritisnete ikonicu IE koja je prikazana za paletu poslova na Windowsovoj radnoj površini. Liči na malo slovo e (srednja ikonica na slici 6-6).

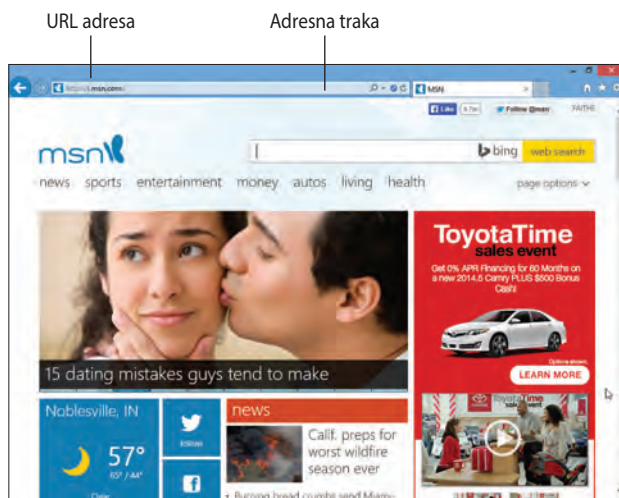

Kada otvorite IE, prikazuje se *početna strana* (engl. *home page*) – ona koja je podešena da se otvori pri pokretanju programa. Ako je niste promijenili, to je <http://t.msn.com>, informativni MSN portal.

Ukoliko hoćete da izaberete neku drugu početnu stranu, otvorite je, pritisnite ikonicu sa zupčanikom u gornjem desnom uglu prozora veb čitača i pritisnite stavku Internet Options. U okviru za dijalog Internet Options, na kartici General pritisnite opciju Use Current.

Da biste otvorili određenu stranu, unesite njenu URL adresu u adresnu traku na vrhu prozora i pritisnite Enter (slika 6-7). Ili, da biste prikazali stranu preko jedne od hiperveza na početnoj strani, pritisnite odgovarajuću hipervezu.

Slika 6-7:
Veb strani pristupate tako što upišete URL adresu u adresnu traku ili pritisnete hipervezu.

Nakon što predete na neku drugu veb stranu, možete pritisnuti dugme Back (strelica uljevo) da biste se vratili na stranu koju ste prethodno posetili. Dugme Back možete pritiskati onoliko puta koliko ima strana kojima se možete vratiti. Pored toga, kada držite pritisnuto dugme Back, prikazaće se meni s prethodno posećenim stranama iz koga možete izabrati odgovarajuću stranu (slika 6-8). Pošto pritisnete dugme Back, postaje dostupno dugme Forward (strelica udesno). Možete ga pritisnuti da biste se ponovo

kretali unapred. U slučaju da se strana ne učita ispravno, možda ćete morati da osvežite prikaz – pritisnite dugme Refresh na desnom kraju adresne trake ili taster F5 na tastaturi.

Tri dugmeta u gornjem desnom uglu prozora sleva nadesno su:

- ✓ **Home (Početna strana):** Vraća vas na početnu stranu kad god ga pritisnete.
- ✓ **View Favorites, Feeds, and History (Prikaži omiljene lokacije, RSS i istoriju):** Otvara meni s tri kartice: Favorites, Feeds i History). O njemu ćete više pročitati kasnije u ovom poglavlju.
- ✓ **Tools (Alatke):** Otvara meni s opcijama za podešavanje Internet Explorera.

Internet Explorer koristi *kartice* (engl. *tabs*) kako bi vam omogućio da istovremeno imate otvoreno više veb strana. Na slici 6-7 otvorena je samo jedna kartica (MSN) ali su na slici 6-8 otvorene tri kartice. S jedne kartice na drugu prelazite tako što pritisnete odgovarajuću karticu.

Ako hoćete da otvorite novu karticu, pritisnite dugme New Tab – to je prazan kvadrat koji se nalazi desno uz krajnju desnu karticu. Hipervezu možete otvoriti na novoj kartici tako što ćete vezu pritisnuti desnim tasterom miša i izabrati opciju Open Link in New Tab.

Kad vam veb strana na nekoj kartici više ne treba, zatvorite je tako što ćete pritisnuti znak X na toj kartici ili desnim tasterom miša pritisnuti karticu i izabrati Close Tab.

Pretraživanje veba

Ponekad ćete imati tačnu adresu strane koju hoćete da pogledate ili naići na hipervezu koja vam deluje zanimljivo i želećete da pogledate tu konkretnu stranu ali verovatno ćete većinu veb lokacija posećivati pretraživanjem veba.

Pretraživač (engl. *search engine*) jeste uslužni program koji pretražuje ogroman indeks veb strana na osnovu ključnih reči koje ste mu zadali. On vam prikazuje strane s rezultatima pretrage koji se sastoje od hiperveza i kratkih opisa lokacija koje predstavljaju. Postoji mnogo pretraživača u vlasništvu velikih kompanija s ogromnim, moćnim serverima u kojima se održavaju baze podataka. Pretraživanje po istoj ključnoj reči u različitim pretraživačima verovatno će dati slične, ali ne istovetne rezultate.